

SYDSLESVIGMAGASIN

Mindretallet er også musik

SIDE 12



Om lørdagen lærer de dansk

SIDE 4

FLENSBORG AVIS



SdU



INTERESSERET I TYSKLAND OG **GRÆNSELANDET?**

På vores hjemmeside sammenfatter vi de seneste nyheder om mindretallet og om Tyskland – på dansk. Og vi giver et blik på Danmark med sydslesvigske briller.



www.flu.de

FLENSBORG **A**VIS

... vi gør Danmark lidt større

**2**

GRÆNSELANDET VÆRT FOR FODBOLD-EM

Mindretallene i Sydslesvig og Sønderjylland arrangerer næste års Europeada – en fodboldturnering mellem europæiske mindretal.

**4**

DE LÆRER DANSK HELE VINTEREN

Sproget er ofte en udfordring for nydanskere. Og aftenkurser er ikke altid løsningen. I sydvest satser man i stedet på seks lørdage med læring.

**8**

HAN LØFTER INGEN PEGEFINGRE

Benny Engelbrecht er igen blevet formand for Sydslesvigudvalget. Han finder det vigtigt, at mindretallet selv definerer sin identitet.

**12**

MUSIK BYGGER BRO

Med en musikfestival bygger SdU bro mellem Sydslesvig og Danmark. Og mellem den lokale ungdom og årsmøderne.

**16**

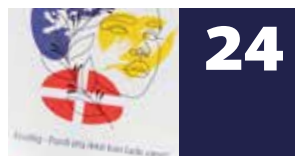
AGURKEPRISEN ER GÅET AGURK

Inflationen i Tyskland er på et eksplosivt niveau. Det gør også ondt på det danske mindretal.

**20**

KIRKEN KAN KLAPPE SAMMEN

I Sydslesvig holder man ofte gudstjenester i forsamlingshuse. Alteret kan klappes sammen og pakkes væk.

**24**

FRIVILLIGHED ER TEMAET

Mindretallet hviler på de mange frivillige kræfters arbejde i foreningerne. Derfor hylder årets årsmødemotto de frivillige.

**26**

NYT MEDIE HAR SET DAGENS LYS SYD FOR GRÆNSEN

SSF og SdU er gået sammen om en ugeavis, der skal informere om aktiviteter i foreningerne.

**28**

EN DEL AF DET

For Flemming Stentoft er det en helt anden oplevelse at deltage i mindretalslivet som fastboende, end det var som gæst.

**32**

KOMMUNER OG LIGEBERETTIGELSE

I maj er der kommunalvalg i Slesvig-Holsten. SSW stiller op i 64 kommuner. Hvert femte medlem er kandidat.



Mindretallenes fodboldfest



Den 5. fodbold-europeada – de nationale mindretals fodbold-EM – holdes i 2024 i det dansk-tyske grænseland, og dér skal finale dagen selvfølgelig også spilles.

AF RASMUS MEYER

Selv om turneringen spilles i Grænselandet, foregik den første arbejdsdag for EUROPEADA-projektleder Ruwen Möller i Berlin.

Det er nemlig den europæiske mindretalsunion FUEN, som overordnet står for EUROPEADA, og derfor havde den inviteret til et møde med generalsekretær Éva Adél Péntes i FUENs kontor i den tyske hovedstad.

– EUROPEADA er et meget vigtigt arrangement for FUEN. Her mødes

Fodbold handler om andet end at sparke. Man skal også bruge hovedet. Foto: SSF

mange forskellige mindretal fra hele Europa. De dystur på fodboldbanen mod hinanden, men der er fokus på fairplay og det er en god mulighed for at gøre opmærksom på mindretallene, fastslår Éva Adél Péntes.

Fire værter fra to lande

Turneringen afvikles for første gang i samarbejde med fire mindretal: Sinti og Roma, friserne, det tyske mindretal i Danmark og det danske mindretal i Tyskland.

Ruwen Möller er kommet fra en stilling som sportsredaktør på Flensborg Avis. Han har som spiller selv deltaget i EUROPEADA tre gange, og har været sportslig leder for det danske hold en gang.

– Jeg har været med til de fire tidligere EUROPEADA-stævner, og set tingene fra deltagerens side, siger Ruwen Möller.

Det er afgørende for ham, at turneringen ikke er et one-man-show. – Lige som på et fodboldhold er også organisationen holdsport og jeg er holdets mand. Det her handler ikke om det ene eller det andet mindretal, det handler om, at vi med alle mindretallene og alle involverede parter i fællesskab arbejder på at få et godt EUROPEADA på benene, siger Ruwen Möller

Der skal noget i kassen

I første halvleg af projektet handler det primært om at søge penge. – Det er både offentlige penge i

Danmark og Tyskland vi søger. Vi taler med politikere, med sportsforbund, fonde og selvfølgelig også med sponsorer på det fri marked.

I tæt samarbejde med FUEN inviteres i de her dage alle mindretal til stævnet. Frem til maj kan de tilmelde hold. Og det kan både være kvinde- og herrehold.

Udover det arbejdes der på planlægning af de forskellige spillesteder, logistik, dommere, turnerings-setup og PR, for bare at nævne et par af emnerne omkring EUROPEADA 2024.

Inden længe vil Ruwen Möller invitere til en infoaften for de personer, klubber, institutioner og eventuelle pengegivere, som er interesseret i projektet.

– Vi kommer helt klart til at have brug for en masse hjælp, især ude i de klubber, hvor vi kommer til at spille. Dem, men også alle andre interesserede i projektet, vil jeg gerne i kontakt med, siger Ruwen Möller.

Samtidig med UEFA

Beslutningen om at holde EUROPEADA 2024 i det dansk-tyske grænse-land blev truffet på FUEN-kongressen i Berlin i oktober 2022.

Turneringen, der normalt holdes

hvert fjerde år, blev på grund af Corona-pandemien senest holdt i 2022 i det slovenske mindretal i Kärnten.

I 2020 blev turneringen udsat på grund af pandemien. Dengang havde mindretallene i grænse-landet med baggrund i 2020-jubilæet søgt om at blive værter, hvilket ikke lykkedes. Men op til FUEN-kongressen var der igen åbnet op for, at turneringen spilles i Syd- og Nordslesvig. Denne gang med baggrund i, at UEFA i 2024 holder EM i herrefodbold i Tyskland.

For det danske mindretal står SdU og SSF for projektet. Skoleforeningens formandskab gav på FUEN-kongressen udtryk for at ville støtte projektet.

Fra åbningen af turneringen I 2022. Holdet her er fra det slovenske mindretal i Østrig. Arkivfoto: Flensborg Avis



En ny måde at lære dansk på – for hele familien

Det danske mindretal på Ejdersted på den sydslesvigske vestkyst har succes med sprog dage for nytilkomne, som ikke er så gode til dansk. Hele familien kommer med til sprog dage om lørdagen hen over vinteren, og mens børnene leger, lærer mor og far dansk.

AF JENS NYGAARD



Børnene leger, mens far og mor lærer dansk.
Foto: Sven Geissler

De fleste kender det. Efter en tirsdag på arbejde skal man uden den store lyst om aftenen afsted til et kursus. Måske for at lære noget, som man simpelthen er nødt til at få ind i hovedet. Lysten til at tage afsted er måske ikke den store, og børnene skal jo også passes, så mor og far kan ikke begge tage afsted.

Sådan havde Diana Schlesier fra Ejdersted det tidligere. Hun kommer oprindeligt fra Bremen, og hendes mand Kai stammer fra Stuttgart. For nogle år siden fandt de sammen og slog sig ned i Sydslesvig.

“

Det er noget, hele familien kan samles om.

I første omgang i Egerfnørde. Og da der kom børn til, så de sig om efter børnehaver og skoler til dem.



- Deltagerne er meget begejstrede, fortæller Andrea Holste, der er tovholder på projektet. Foto: Sven Geissler

Valget faldt ret hurtigt på det danske mindretals institutioner og skoler - både på grund af en sympati for den måde, det er skruet sammen på, og på baggrund af en række ferier i kongeriget.

Så begyndte Diana at gå på aftenkursus for at lære dansk, mens Kai passede børnene derhjemme.

De ville ikke ende som den tyske kvinde i Flensborg, der af ren sympati for Danmark for nogle årtier siden sendte sine to børn i dansk børnehaver og skole. Hun fik aldrig selv lært dansk, og da børnene efter gymnasiet begyndte at studere i Danmark, fik de senere også danske ægtefæller og slog sig fast ned nord for grænsen. Og når damen fra Flensborg så skulle op og besøge dem og deres afkom, måtte

hun konstatere, at hun ikke kunne tale med sine børnebørn.

Et godt tilbud

For nogle år siden flyttede familien Schlesier til Ejdersted på den sydslesvigske vestkyst, og her hørte de sidste år om et godt tilbud.

Det lokale danske mindretal tilbød nogle såkaldte sprogdage cirka en gang om måneden i vinterhalvåret.

En hel lørdag skulle den samlede familie sætte kurs mod Uffe-Skolen i Tønning. Og mens børnene blev aktiveret, lærte mor og far begge dansk - og indimellem fik alle noget at spise og kunne snakke med de andre deltagere.

- Det har vi haft stor succes med, fortæller Andrea Holste, der er

souschef i den lokale danske børnehave og desuden næstformand i Sydslesvigsk Forening, Amt Sydvest.

Hun havde hørt om noget lignende på den danske Jaruplund Højskole lidt uden for Flensborg, og da hun forhørte sig hos en række forældre, viste det sig, at der var stor interesse for noget sådant.

To grupper

I oktober sidste år gik projektet så i gang, og eftersom mange på Ejdersted arbejder inden for turismesektoren, besluttede man, at det skulle dreje sig om cirka en lørdag hver måned fra oktober til

marts. Der blev lavet to grupper: En for begyndere og en for lettere øvede. Så mens Diana kom i gruppen for lettere øvede, startede Kai sammen med andre begyndere. Det sidste kursus inden sommerpausen var lørdag den 11. marts,

“

Når børnene fortæller om skolen, er det på dansk.

og ligesom tidligere var der her cirka seks timers sprogundervisning afbrudt af en spisepause. Og imens blev børnene underholdt på bedste vis.

- Det typiske er, at både mor og far er med, og jeg tror, at en del af baggrunden for den begejstring, som deltagerne giver udtryk for, er, at det netop er noget, som hele familien er fælles om, siger Andrea Holste.

Hun har ikke haft de store problemer med finde lærere og frivillige. Blandt andet har lokale danske spejdere og sportsfolk taget sig af børnene, mens mor og far lærte dansk. Og den lokale afdeling af SSF har også spædet til med 1500 euro, mens deltagerne hver især betaler 30 euro per lørdag.

Efter Andrea Holstes mening viser det hele, at forældrene er meget motiverede for at lære dansk - og så skal de bare have et attraktivt tilbud.

- Jeg har undervist i dansk om aftenen i flere årtier, men det her er den mest geniale måde at lære sprog på, jeg er stødt på hidtil, fortæller en af lærerne, Frederik Pers, der er pensioneret lærer fra den danske skole i Frederiksstad.

**Familien Schlesier glæder sig altid, inden den skal afted til en ny sprogdag.
Foto: Jens Nygaard**



Han lægger også vægt på, at forældrene på den måde bliver en stærk gruppe, der kender hinanden - og det har en positiv indvirkning på dagligdagen senere.

Glæder sig

Mens det tidligere har været lidt af en sur pligt for Diana Schlesier at tage afsted til aftenkursus i dansk, glæder hele familien sig nu til at skulle afsted til sprogdagene. Det gælder også børnene Ben på fem og Nik på syv. De er i henholdsvis dansk børnehave og dansk skole. - Det er typisk, at når børnene fortæller om noget fra børnehaven

eller skolen, så slår de over i dansk. De siger også mor og far på dansk, og vi taler nu en del mere dansk derhjemme, fortæller Kai Schlesier.

Han er snedkermester, mens Diana studerer online marketing, og begge oplever sprogundervisningen som yderst vedkommende.

- Det drejer sig mest om hverdagen - og specielt om en hverdag med børn, fortæller de samstemmende. Den 11. marts drejede det sig om danske ord i forhold til påklædning og børn om vinteren. Børnene er også meget ivrige efter at komme afsted, når der er sprog-

dag. En gang var de spejdere for en dag, og en anden gang byggede de et fuglehus.

“

Vi skal være med igen næste år.

Så for familien Schlesier, er der et forhold, som er helt klart: - Vi skal være med igen til sprogdagene fra oktober, siger de.

Sprogundervisningen drejer sig for det meste om noget hverdagsagtigt.
Foto: Sven Geissler



Mindretallet skal selv definere sin identitet

Sydslesvigudvalgets formand, socialdemokraten Benny Engelbrecht, afviser at udvalget – eller andre i Danmark har nogen ret til at stille spørgsmålstegn ved, hvem der kan tilhøre det danske mindretal i Tyskland.

AF PETER HANSEN

- Jeg er overbevist om, at der også om 97 år vil være et dansk mindretal syd for grænsen, siger Benny Engelbrecht.

Men han er lige så overbevist om, at mindretallene nord og syd for grænsen til den tid vil have en anden rolle og en anden selvforståelse end i dag.

En rolle og en selvforståelse, som de ikke skal forvente at få foræret hverken af ham eller af andre rigsdanskere.

- Mindretallet bør selv tænke fremad, siger formanden.

Han stikker nødigt snuden i den debat, andre medlemmer af udvalget af og til har forsøgt at rejse

om sydslesvigernes identitet. Men han advarer mod at gå og tro, at folk i et grænseland konsekvent taler enten dansk eller tysk.

- Der vil altid være flere sprog side om side. Og "mojn" kan man jo i dag bruge på alle Grænselandets sprog, siger Benny Engelbrecht.

Mindretallet lever i en virkelighed

Nationalitet er – mener formanden – et tilvalg. Og det behøver ikke derfor være et konsekvent fravalg af alt hvad der ikke er dansk.

- Ingen kan vel ønske sig, at de danske i Sydslesvig skulle bo i ghettoer og enklaver eller ikke måtte forel-

ske sig i en tysk, siger han. Og han har en vis forståelse for, at nogle først og fremmest definerer og identificerer sig som sydslesvigere og altså ikke som danskere.

- Hvis man opfatter sig selv som bornholmer eller sønderjyde, er det jo ikke til hinder for, at man

“

*Mindretallet
bør selv
tænke fremad.*

**Mindretallet må definere
sin egen identitet,
mener Benny Engelbrecht.
Foto: SSF**

også er dansk, siger Benny Engelbrecht.

Der har af og til været debatter – såvel i Sydslesvig som mellem mindretallet og danske politikere – om hvor meget man nu som mindretalsdanser skulle debattere danske indenrigspolitiske emner som grænsekontrol og vildsvinehegn.

Benny Engelbrecht afviser klart, at Danmarks tilskud til mindretallet skulle kunne bruges som holde-kæft-bolsje i den sammenhæng.

- Jeg har da også selv meninger om USA's eller Sveriges gøren og laden, så selvfølgelig kan sydslesvi-



gere mene noget om dansk politik, siger han.

Dog understreger formanden, at de så også må regne med at blive sagt imod, når de stikker snuden frem.

Mindretallet bygger bro

Netop i forhold til naborelationer og mellemfolkelig sameksistens, mener han, mindretallet er vigtige brobyggere.

- Det er tankevækkende, at der er så mange flere der pendler mellem Slesvig-Holsten og Sønderjylland end mellem Skåne og hovedstadsområdet, siger Benny Engelbrecht.

Benny Engelbrecht er nyligt blevet formand for Folketingets sydslesvigudvalg.

Arbejdet i udvalget er dog langt fra noget ubeskrevet blad for ham.

Da han i 2007 blev valgt til tinget første gang, blev han også medlem af Sydslesvigudvalget. Det følger traditionelt med, når man er valgt for Socialdemokratiet i Sønderborgkredsen.

I 2011 blev han formand for udvalget, en post han bestred i tre år.

Ministerposter satte så i nogle år hans tilknytning til Sydslesvigudvalget på pause, men nu er han tilbage og er udvalgets formand.

“

Ingen kan vel ønske sig, at mindretallet bliver en ghetto.



Benny Engelbrecht studerer udvalget på Husum Danske Bibliotek. Foto: SSF

lejrskole kursuscenter eventyr...



Spejdgården Tydal er en flot, gammel udflyttergård fra 1863, der siden 1963 er hjemsted for det danske spejderkorps i Sydslesvig.

Tydal er samlingssted for spejdere fra nord og syd, lejrskoler og kurser, samt et mødested for organisationer og foreninger.

39 senge fordelt på 1-, 2-, 3- og 5- personers værelser, 4 spejderhytter med i alt 32 sengepladser og teltpladser for op til 800 personer, gør stedet så velegnet til små og store arrangementer.

Det bedste er dog Tydals dejlige beliggenhed ved Trenen i det naturskønne og fredede Trenedal.

www.tydal.dk  


Spejdgården Tydal, Tüdal 1, D-24852 Eggebek
+49 4609 91030 · tydal@sdu.de

www.SdU.de

  @sdusydslesvig | #fritidmedindhold

100 ÅR
SdU
siden 1923 





Hvad er en festival uden crowdurfing?
Foto: Leon Paulsen

Sydslesvig har fået en ny musikfestival

På en varm sommerdag i juni måned sidste år blev et idyllisk naturområde på Tydal Spejdergård, syd for Flensborg, forvandlet til en livlig festivalplads.

AF ANDERS TOFTGAARD

Omkring 500 mennesker var samlet under den varme sommarsol den 11. juni 2022, klar til at nyde en hyggelig dag med musik og fæl-

lesskab. Årsagen var den spritnye festival "Gården" som blev arrangeret af Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger, SdU. Festivalen

fandt sted for første gang og blev afholdt som en del af mindretallets store årsmødedeweekend. Efter en begivenhedsrig dag og nat med gode koncerter, fest, dans og en følelse af fællesskab stod det klart for arrangørerne, at festivalen ville vende tilbage i 2023.

Gården Festival 2023

Igen i år finder Gården Festival sted om lørdagen i årsmødedeweekenden, og festival-teamet glæder sig allerede nu til at åbne pladsen igen den 10. juni på Tydal Gård.

- Sidste år endte festivalen med at blive udsolgt, og i år har vi derfor gjort plads til flere besøgende på pladsen, forklarer SdUs unge- og kulturkoordinator Nina Weissbeck

der var med til at organisere og planlægge festivalen. Men selvom festivalen bliver udvidet, råder Nina Weissbeck dog til ikke at vente for længe med at købe billet, hvis man vil sikre sig en plads.

Festivalen, der er blevet afholdt for første gang i 2022, har allerede cementeret sig som en vigtig begivenhed for unge og unge voksne i regionen.

Med et imponerende musikalsk line-up, spændende workshops og en varm og inkluderende atmosfære, har Gården Festival vist sig at være et kærkomment tilbud for de mange unge i regionen.

Med planerne om at gentage succesen i år, kan man kun forvente, at festivalen vil fortsætte med at

tiltrække og glæde musik- og kulturinteresserede i grænseregionen mange år fremover.

Frivillig drivkraft

Ideen til festivalen opstod under et fælles SdU Unge- og Kulturudvalgsmøde tilbage i de mørke vintermåneder af 2021.

Her fik de unge frivillige ideen til at skabe et fællesarrangement for alle unge og unge-voksne i Sydslesvig. Der blev hurtigt sammensat en arbejdsgruppe med repræsentanter fra alle udvalgene som sammen med SdUs kulturkoordinatorer gik i gang med at forme hvad der skulle blive Gården Festival.

Efter utallige timers planlægning og sved på panden stod et sejt fri-



“

Sidste år var der udsolgt.

Stemningen og vejret var i top til sidste års festival.
Foto: Leon Paulsen

villigt festival-team klar til at åbne festivalpladsen, for de ca. 500 besøgende, for første gang.

Gentager succesen

Igen i år er festivalens drivkraft et solidt team af engagerede frivillige, der arbejder på at gøre oplevelsen endnu federe end sidste år.

- Vi er glade for at hele Sydslesvig tog så godt imod Gården Festival sidste år, og vi arbejder derfor hårdt på at skabe en endnu bedre oplevelse for alle festivalens gæster i år, siger Nina Weissbeck.

Selvom festivalen er planlagt af unge for de unge, er alle aldre dog velkommen på Gården, som Nina understreger,

- Alle skal føle sig velkommen til at deltage i festlighederne, men vil man overnatte på festivalen og deltage i Gårdens afterparty skal man være fyldt 18.

Bygge bro og give plads

Gården Festival byder atter på et nuanceret musikalsk program med regionale bands som Norder-PopChor, hora, YOURDAUGHTERS og DJ MAYA.

Men det er lige så vigtigt for festivalen at kunne præsentere spændende danske bands for de mange besøgende. Sidste år kunne man derfor opleve den danske duo GENTS, og i år står den på københavnsk disko fra bandet The Colour samt elektronisk musik fra kunstneren Lydmor.



Den danske synth-duo GENTS lagde også vejen forbi GÅRDEN.
Privatfoto

Udover at skabe en musikalsk bro til Danmark, giver Gården også plads til regionale organisationer, der har mulighed for at lave workshops med mere på festivalpladsen.

tilbud i alt fra elektronisk musik og synthesizers til graffiti og skateboarding.

Billetter til festivalen er sat til salg og kan købes via festivalens egen hjemmeside www.sdu.de/promo/gaardenfestival2023



*Man kan spille
synthesizer eller
køre skateboard.*

Mellem koncerterne har man derfor mulighed for at besøge Aktivitetshusets og SdUs DEKK-udvalgs boder, som sørger for spændende

Nu koster en agurk to euro i Aldi

Krisen kradser kraftigt lige syd for den dansk-tyske grænse, hvor socialt dårligt stillede har færre penge end i kongeriget. Energien er blevet dyrere, og fødevarerne er steget med over 20 procent. Det danske mindretal tæller mange socialt svage i sine rækker.

AF JENS NYGAARD

Mange forbrugere lige syd for den dansk-tyske grænse har i de seneste måneder fået sig noget af et chok, når de har taget turen til et supermarked for at få fyldt op med madvarer derhjemme.

Når de blandt andet er nået frem til hylderne med grøntsager, har de i Aldi kunnet konstatere, at en agurk ofte koster to euro.

Det er vel at mærke ikke en økologisk af slagsen.

Og den er heller ikke fra Tyskland, men fra Spanien. For to år siden kostede sådan en agurk omkring 70 cent.

Det tyske statistiske kontor kan oplyse, at priserne på fødevarer

er steget med 20,7 procent fra december 2021 til december 2022.

“

Fødevarer er steget over 20 procent.

Det er en del procentpoints mere end i Danmark. Mellem 2000 og 2019 steg fødevarerne i Tyskland

i gennemsnit hvert år med 1,5 procent.

- Energien er også blevet dyrere, og det hele har været noget af et chok for især de socialt dårligt stillede. De har typisk ikke nogen opsparing, og hen mod slutningen af måneden er der simpelthen ikke flere penge til mad, fortæller socialrådgiver Jan Boie fra Diakonisches Werk i Flensborg. Det er en kirkelig organisation, der blandt andet forsøger at hjælpe med rådgivning.

Ventetid

For tiden har Jan Boie fire ugers ventetid på en rådgivning til so-



Jan Boie har besøg af mange, der ikke ved, hvordan de skal skaffe mad sidst på måneden.
Foto: Jens Nygaard

cialt svage. En del af dem kommer i sagens natur fra det danske mindretal, der udgør omkring 20 procent af indbyggerne i Flensborg.

- Selv hvis de nøjes med at spise nudler med tomatsovs, må de konstatere, at det også er blevet dyrere, og tanken om at få en ny sofa i stedet for den ødelagte er i de fleste tilfælde ren utopi, siger Jan Boie.

Han kan også se fra den nyeste statistik fra det tyske forbrugercentral – Verbraucherzentrale -, at brød er blevet næsten dobbelt så dyrt.

Og i mange fattige familier fylder brød en del i kostplanen.

Hårdest ramt er de mange familier, der enten lever af bistandshjælp eller har så lav en indkomst, at de må have supplerende ydelser fra de offentlige kasser.

Det gælder for eksempel mange pensionister og folk, der har et såkaldt minijob.

Hver tiende er på spanden

Den tyske såkaldte Grundsicherung ligger på lidt over 500 euro per måned, og hvis huslejen lægges til, så er den laveste indkomst samlet på måske 1100 euro per måned.

- Det er hver tiende i Flensborg, der har et sådant indkomstniveau og dermed har det hårdt for tiden, fortæller Jan Boie. Han kan se, at

beløbet for Grundsicherung blevet sat op med lidt over 50 euro per måned fra årsskiftet, men hans bedømmelse er, at denne forhøjelse for længst er blevet spist op af prisstigningerne.

Også energipriserne er steget voldsomt syd for grænsen. Fjernvarme, som er den fremherskende opvarmningsform i Flensborg er blevet en del dyrere, ligesom de kommunale værker har sat prisen på el op med over 40 procent fra årsskiftet.

At finde penge til blandt andet en sofa, som er brudt sammen, er for mange familier lige syd for grænsen ren utopi for tiden.

Foto: dpa



På landet og i mindre byer varmes der ofte op med gas, og hvis man bor her og samtidig er på sociale ydelser, ser det ikke godt ud for tiden.

Flensborg Kommune har reageret på situationen ved blandt andet at bevilge en million euro i 2023. Nogle af pengene skal gå til centre rundt omkring i byen, hvor der hver dag serveres et varmt måltid til værdigt trængende. Altså næsten som i 1930'erne.

Yderligere pres

- Det er ikke meget, vil kan gøre for vore klienter, siger Jan Boie.



Sidst på måneden har de ikke penge til mad.

Han starter normalt med at undersøge, om der kan vrides flere penge ud af det sociale system, for der laves tit fejl. Og så vender han sig mod at få lavet et godt gammeldags husholdningsbudget.

- Vi har også en kommunal borgerfond, som vi kan bede om hjælp.

Men dels drejer det sig ikke om ret mange penge, og dels er det ikke løbende ydelser, men engangsbetalingen, fortæller socialrådgiveren.

Han regner med et yderligere pres i de nærmeste måneder fra folk, der ikke ved deres levende råd. Energien er for mange nemlig blevet betalt a conto med et beløb, som ikke er steget ret meget. Men i de nærmeste måneder kommer slutafregningerne.

- Vi har haft eksempler på, at der har skullet efterbetales mellem 2000 og 3000 euro, og det er et beløb, som de fleste simpelthen ikke har nogen anelse om, hvor de skulle kunne skaffe sig, fortæller Jan Boie.

Han kan se, at der for tiden er et meget stort pres på de såkaldte Tafeln i Tyskland. De uddeler typisk for næsten ingenting madvarer, der er ved at blive for gamle. Men indleveringerne til disse Tafeln kan slet ikke følge med behovet - så i mange tilfælde er der ikke meget at hente.

I stikken

Holdningen hos Jan Boie, og mange andre med ham, er, at det kan Tyskland, som er et rigt land, simpelthen ikke være bekendt. Han skønner, at man ikke kan leve sundt, hvis man er på Grundsicherung. Og det betyder blandt andet, at mange unge tabes på gulvet.



En del af de fattige er ældre, der har så lav en pension, at de er afhængige af supplerende offentlige ydelser. Foto: dpa

- De fødes ind i fattigdom, som nu er blevet endnu værre. Og fattige forbliver mange af dem - ofte uden egen skyld. Tyskland lader en stor del af sin befolkning i stikken, slutter Jan Boie.

Lejrskole- eller kursusophold ved vadehavet?

Tag på opdagelse i UNESCO-verdensnaturarven vadehavet.

Oplev UNESCO-verdenskulturarven med ”Danmarks fødselsattest” Danevirke og vikingetidens metropol Hedeby eller se nogle af Danmarkshistoriens betydeligste fund på Gottorp Slot.

Slap af ved nogle af vadehavets fineste strande.

Bo i enestående historiske omgivelser fra 1600-tallet.

Læs mere om mulighederne for skoler og private grupper på www.skipperhuset.de

Am Hafen 30
D-25832 Tönning

Booking og nærmere oplysninger

Dirk Hansen
tlf. 0049 4861 617845
dh@syfo.de



Skipperhuset

Skolekirker i Sydslesvig

I flere skoler og forsamlingshuse står en sammenklappelig kirke i et skab.

AF HENRY BOHM

Man ser dem ikke mere så ofte. Mange steder er de forsvundet og dermed også deres historie og udseende. Andre steder er de gemt væk; glemt af deres menigheder, venter de på deres fremtidige skæbne.

Der er tale om de sydslesvigske skolekirker som for 70 år siden spillede en afgørende rolle i forkyndelsen af evangeliet på dansk. Efter 2. Verdenskrig holdtes danske gudstjenester i de tyske sognekirker. Præst for Aventoft og omegn Jørgen Kristensen skriver i Bavnehøjskolens jubilæumsskrift "Bavnehøjskolen i Humptup - 50 år" hvordan han oplevede samarbejdet med de tyske sognepræster:

"Problematiske kunne det derimod være, at vore danske gudstjene-

ster blev holdt i sognekirkerne. Der herskede nemlig de tyske præster, og de indtog vidt forskellige holdninger til os. Et sted kunne jeg bare aftale næste gudstjeneste med kirketjeneren, mens jeg et andet sted måtte henvende mig personligt til den tyske præst og ydmygt vente, til han fik gravet sit havebed færdigt."

"Ordnung muß sein!"

I 1952, altså for 70 år siden, vedtog den slesvig-holstenske landskirke i 1952 dog en gebyrordning, som betød, at de danske menigheder skulle betale for brugen af de tyske sognekirker og overholde »Ordnung des kirchlichen Lebens«, som af mange danske præster sås som uforenelig med dansk kirkeliv. De danske menigheder og præster

følte, at de blev gjort til fremmede gæster i deres egen kirke, selv om de fleste af dem troligt vedblev at betale deres tyske kirkeskat. Pludselig opstod der i hele Sydslesvig et behov for egne danske kirker.

“

*Jeg måtte
ydmygt vente,
til den tyske
præst havde tid.*

Det førte kun få steder til et særligt kirkebyggeri, men det førte næsten overalt til, at vi fik "skolekirker" eller "skabskirker".

I forsamlingshuset i Drage er kirken for det meste pakket ind i et skab med foldedøre.
Foto: Henry Bohm



Hvordan skolekirkerne kom til at fremstå, fandtes der ingen faste regler om. På nogle skoler skulle der udvides eller ombygges.

Kreative kirkeindretninger

Skolens håndværkere byggede ofte efter præstens tegning i et af klasseværelserne et stort skab med en foldevæg. I skabet fandtes alter og kors. Nogle steder som i Bredsted og Garding blev der malet et fresko-maleri, mens man i f.eks. Digeskolen i Follervig

og Hatsted havde et vævet tæppe på altervæggen. I "skabet" var der tillige plads til prædikestolen, døbefonten og knæfaldet, der kunne bygges op på få minutter. Elevernes stole blev brugt som siddepladser. I flere skolekirker blev der ophængt billeder for eksempel af kongen, Grundtvig eller med religiøst motiv.

Støtte fra Danmark

Ansøgninger til skoleforeningen om støtte medførte løfte om vel-

vilje, men også en besked om manglende økonomisk evne. Så menigheder måtte selv finde veje og midler. I nogle menigheder var det Grænseforeningens fadderskaber der stod for indkøb af alter, prædikestol, døbefont, lysestager, kalk med mere.

I Hatsted blev billedet "Ansgar døber et barn ved Hedeby" efter et maleri, der hænger på Vallekilde Højskole, skænket af gårdejer Johs. Christensen, Odsherred ved skoleindvielsen i 1952.

I Bredsted havde skoleleder Ejvind Bjerre en kontakt til direktøren på Carlsberg H.B.Krogh og dermed var der økonomi til et stort fresko-maleri med titlen "Arbejderne i vingården", udført af kunstneren Viggo Guttorm-Pedersen. Grænseforeningens fadderskab i Odder donerede alterkalk, et anonymt lægepar fra Odder donerede til alterudstyr, Bredsted Danske Skoles lærerkollegie gav til en blomster-vase og skolelederens kone Gertrud syede og skænkede alterdugen.

I Husum var man i den heldige situation, at man kunne låne klosterets kirke. Så her har der ikke været behov for indretning af en

skolekirke. Men både på Uffe-Skolen i Tønning, Drage og Garding blev de indrettet.

Skoleledere som degne

Hvor det før 1952 var de tyske præsters holdninger, der afgjorde, hvor frit der kunne leves et dansk kirkeliv i sognekirkerne, kom det fra 1952 til at bero på de danske skolelederes og læreres holdninger, hvor frit der kunne leves dansk kirkeliv i skolebygningerne. Jørgen Kristensen beretter at skolerne helt selvfølgelig åbnede sig for gudstjenesterne, da det var DET, der var brug for.

De fleste skoleledere var desuden med på den gamle danske skik, at

“

*Skolelederens
kone syede
alterdugen.*

stedets skoleleder er degn i kirken. De stod frem i deres egen skolestue og sagde: "Herre, jeg er kommet ind i dette dit hus for at høre, hvad du vil tale til mig!" Derom beretter vers 7 af visen »En landsbydegns dagbog«.



Da foreningslokalet i Bredsted blev taget i brug, blev kirken flyttet derind. Tidligere var den i et klasseværelse.
Foto: Henry Bohm

Hele ugen er for mig
fyldt med flittigt virke.
Søndag morgen laver jeg
skolen om til kirke.
Det er ingen sag,
når man har håndelag.
Bordene skal ryddes ud, og væg-
gen skydes fra.
Døbefont og prækestol skal også
støves a',
fire søskende skal nemlig døbes
her i dag,
sådan er'ed jo, ja, det er'ed jo.
Og så kører jeg igen, skønt ingen
si'r jeg skal,
Men det er nu altså nærmest
sådan en slags kald;
Hvis jeg ikke gør'ed, ja, så bliver
der messefald,
sådan er'ed jo, ja, det er'ed jo.
Det ved I, og det ved jeg,
Men vi ved det godt nok hver for
sig.
Og når præsten kommer, er vi alle
klar til start.
Numrene dem skriver jeg på tav-
len i en fart.
Bedeslag dem trykker jeg på ringe-
apparat.

Mange blev i skabskirkerne

Først 17 år senere i 1969 fik de danske menigheder igen adgang til de tyske sognekirker. Men da havde mange menigheder gjort så meget ud af deres skolekirke og vænnet sig til dem, at man ikke var klar til at opgive dem. Og dog. Ønsket om en stor, flot, RIGTIG kirke, hvor man var herre i eget



I Hatsted bliver der stadig af og til holdt gudstjenester i forsamlingshuset.
Foto: Henry Bohm

hus, levede videre i mange menigheder. Store kirkebyggerier som Ansgar Kirken, Flensborg i 1968 og Husum Kirke i 1991 begge støttet af A.P. Møller og hustru Chastine McKinney Møllers Fond til almene Formaal, blev indviet. Nogle steder som på Jes Kruse-Skolen i Egernførde fejrede man sidste gudstjeneste i skolekirken 1985, efter at en ny kirke blev bygget

“

Bedeslag dem
trykker jeg på
ringeapparat.

Frivillighed er temaet

Årsmøderne hylder de mange, der ulønnet knokler i foreningerne.

AF PETER HANSEN

Frivillig – Fordi jeg ikke kan lade være. Sådan lyder mottoet for de danske årsmøder i Sydslesvig i år. Mottoet afspejler sig også i årets plakater, der dels er holdt i rød-hvid for det danske, dels i båt-gult for det slesvigske.

Hjertet med hænderne symboliserer frivilligheden som det bærende i det omfattende danske foreningsliv syd for grænsen.

Årets plakater er tegnet af Beate Haunstrup Thomsen, der er født i Tønder og vokset op i Læk, og dermed kender såvel Grænselandet som mindretallet indefra.

Årsmødeplakaten afsløredes på Sydslesvigsk Forenings hovedstyrelsesmøde i januar. Foto: SSF



De danske årsmøder
i Sydslesvig

9.-11. juni 2023



Frivillig - Fordi jeg ikke kan lade være!

Folkelige foreninger går

Torsdagsudgaven af Flensborg Avis har i over 30 år indeholdt et indstik med SSFs informationsblad Kontakt. Men siden januar 2023 er Kontakt erstattet af SSFs og SdUs fælles medlemsblad, Ugeavisen Sydslesvig.

AF LINN GROSSER OG RASMUS MEYER

Organisationerne SSF og SdU har med Ugeavisen Sydslesvig udvidet deres i forvejen tætte samarbejde. Den har til formål at informere om foreningernes og organisationernes arbejde.

Ugeavisen afspejler mindretallet, den giver praktiske og interessante oplysninger og så forbinder den medlemmerne med hinanden. Den er præget af professionelle journalistiske artikler og af medlemsinformationer - fra



Vi skal blive bedre til at koordinere.

det ene medlem til det andet.

- Et øget samarbejde mellem de to store folkelige organisationer i Sydslesvig har ligget i luften et stykke tid, siger Anders Kring, direktør for Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger.

Han suppleres af SSF-generalsekretær Jens A. Christiansen:

- Det stigende fokus på kommunikationen kræver flere ressourcer. Derfor skal vi blive bedre til at koordinere vores indsats, og med det i mente giver det god mening, at vores kommunikationsafdelinger rykker tættere sammen.

Det handler om mindretallet

På den baggrund holdt de folkevalgte bestyrelser i SdU og SSF møder for at se på, hvordan et øget samarbejde kunne se ud.

- Det har været meget positive møder, der var præget af nysgerighed og en konstruktiv tilgang. Vi har set på mulighederne frem for at holde fast i vores positioner, fortæller SdU-formand Kay von Eitzen.

Han minder samtidig om, at de to organisationer allerede satte et godt startskud med fællesprojektet Løveløbet, som i den grad var en succes.

Gitte Hougaard-Werner, SSFs formand, fortsætter:

- Det handler om, hvordan vi bedst muligt kan skabe gode rammebetingelser og gode tilbud til mindretallets medlemmer. Vi skal fremtidssikre mindretallet. Det behøver ikke betyde fusioner eller de helt store armbevægelser, siger Gitte Hougaard-Werner.

nye veje

SdUs styrelse og SSFs forretningsudvalg holder fast i at holde fælles møder, hvor samarbejdet og mulige fælles projekter drøftes. Møderne bruges desuden til at skabe relationer mellem hinanden, for i sidste ende handler arbejdet i SdU og SSF om samme sag - det danske mindretal i Sydslesvig.

Print og digital

Ugeavisen Sydslesvig udgives i en printudgave, der sendes ud til alle SSFs medlemmer om torsdagen. Desuden udsendes printudgaven til SdUs institutioner, haller og foreningshuse.

På grund af strukturen i SdU, der er en paraplyorganisation med suveræne foreninger som medlemmer, kan Ugeavisen ikke sendes ud til alle medlemmer af foreningerne under SdUs paraply. Derfor udkommer Ugeavisen også på flere digitale platforme. På hjemmesiden www.ugeavisen-sydslesvig.de kan artiklerne læses online og pdf-versioner af den aktuelle udgave ligger klar til gratis download. Samtidig er Ugeavisen at finde på både Instagram og på Facebook.



De to foreningers formænd studerer produktet og er åbenbart tilfredse. Foto: SSF

På Flensborg Avis trykkeri checkes kvaliteten af det nye medies printversion. Foto: SSF



Flemming Stentoft
føler sig hjemme i
mindretallet.
Privatfoto



Sydslesviger fra nord

Sådan oplever en tilflytter fra Midtjylland mindretallet.

AF FLEMMING STENTOFT

Da jeg for femogtyve år siden lærte min kone at kende, begyndte min læringsperiode om Sydslesvig. Som noget af det første lagde jeg mærke til, at min kone som oftest holdt med det mindretal, der nu var til stede i det selskab eller forsamling vi var i.

Også når nyheder i radio eller tv fortalte om udsatte i samfundet eller grænsekonflikter.

Dengang boede vi i Midtjylland, jeg arbejdede i Aarhus og siden Holstebro, begge steder med tv-meditation.

Birgitte arbejdede som præst, uddannet i Aarhus og i en periode

studerende og vikarpræst i Norge, hvorfor vi talte om at flytte til Norge.

“

*Jeg føler mig
hjemme
i Sydslesvig.*

Sydslesvig var aldrig på tale. Nu er det to år siden vi flyttede til Sydslesvig.

Til Lyksborg, hvor Birgitte er præst for den danske menighed i Lyksborg og omegn, og hvor jeg har fået lov til at nyde mit otium som præstemand, efter 45 år på det danske arbejdsmarked.

**Årsmøder som gæst –
og som fastboende**

Mit kendskab til Lyksborg og Sydslesvig var fra de besøg vi gjorde her. Vi har så ofte som muligt, deltaget i de danske årsmøder i Flensborg. Gået med i optøget fra Nørretorv og op til Idrætspladsen, hvor sidste programpunkt var dannebrog, der blev sendt afsted

med balloner. For så at slutte dagen med at stå på Søndertorv og høre FDF orkestret spille.

Sådan var det også sidste år i juni. Optog fra Nørretorv, taler og optrin på Idrætspladsen og ned for at slutte dagen på Søndertorv. Ganske som de tidligere år og så alligevel noget helt andet.

Nu er jeg jo en del af det hele. Ikke bare med på turen op til Idrætspladsen. Nej, årsmødet eller bedre, festen der begyndte lørdag i Lyksborg, ved den danske skole. Først med taler i skolegården og så aktiviteter i skolens jernalderlandsby.

Blev en del af det

Min aktivitet var at sælge tagstensdokumenter, der gav ihænde- dehaven mulighed for at signere

bagsiden af en eller flere af de nye tagsten på Lyksborg danske kirke. Det var blot et af projekterne, der skulle samle midler til en stor re- novering af kirken.

Mange medlemmer og private har bidraget med store beløb. A.P. Møllerfonden har sammen med Ministerpræsidentens fond for barrierefrihed doneret beløb til re- noveringen.

Det var også noget helt særligt at stå på Flensborghus den aften SSW-politikeren Stefan Seidler blev valgt til Forbundsdagen. Og siden selv blive medlem af partiet og være med til at vælge hvem der skal stille op til kommunalvalget i Lyksborg.

Jeg er tilflytter, ikke sydslesviger, som vores indfødte venner kalder

min kone, velvidende at hun ikke er født her. Men det gør ikke den store forskel i det daglige.

Varm velkomst overalt

Vi er blevet taget godt imod, hvor vi har været. Om det er til jazzkon- cert på Flensborghus eller jule- og nytårskoncert i Harreslevhallerne. Indimellem aner man forskellen og ser ledende poster i organisa- tionerne besat af personer med rødder langt nede i mindretallet. Vel meget naturligt, fordi en per- son der er tilflytter nord fra sand- synligvis flytter hjem igen.

Jeg føler mig hjemme her i Syd- slesvig. Til morgensang på Dansk Centralbibliotek, kan man ikke høre på sproget, om man er op- vokset i landsdelen eller kommer nord fra. Det er en af fordelene ved at synge sammen. Noget man ofte gør. Ikke kun til morgensang eller i kirken, men også til møder i ældre- klub eller i partiet.

Det er en vigtig brik i læringen om Sydslesvig at være med på Årsmø- de, og deltage i SSF/SSW-arrange- menter og lignende. Møde lokale politikere og skolefolk, samt præ- ster og lægfolk i kirkerne. På den måde bliver man en aktiv del af mindretallet, bliver sydslesviger. Om jeg er det og opfattes sådan, er måske ikke så vigtigt. Jeg bor her.

Birgitte Thun på årsmødet i Lyksborg i 2022. Privatfoto





Årsmødeoptøget i Flensburg har altid gjort indtryk.
Men gør det endnu mere, når man har hjemme i Sydslesvig.
Privatfoto

“

*Vi har så tit
som muligt
deltaget i
årsmøder.*

De tusind kommuners land

Slesvig-Holsten holder kommunalvalg i maj. De dansk-frisiske mindretalsparti, SSW, regner med som minimum at fastholde sine 175 byrådsmedlemmer i 67 kommuner.

AF PETER HANSEN

Sydslesvigsk Vælgerforening, SSW, har, siden partiet blev stiftet, søgt valg til byrådet i så mange kommuner som muligt.

Oftest på egen liste, men om nødvendigt på en fællesliste. Sådanne opstilles ofte i små kommuner, hvor ingen partier er i stand til at stille en egen liste.

I tre sådanne kommuner er det en SSW'er, der sidder på borgmesterposten.

Kommunalstrukturen i Slesvig-Holsten er nemlig noget anderledes end i Danmark. Af landets 1116 kommuner har de 1064 under 10.000 indbyggere. 467 af dem har under 500 indbyggere. Der er ingen nedre grænse. Süderhöft

Kommune har således blot sytten.

- Det er problematisk, at kommunerne er så små, mener SSWs landssekretær, Martin Lorenzen.

Lilleputternes land

Kommunernes lidenhed gør, at det er ret begrænset, hvad de selv kan. Mange har end ikke eget vejvæsen eller skolevæsen.

De er sluttet sammen i fællesforvaltninger, Åmter, som så løser disse opgaver for kommunerne. Disse samler mellem 1300 og 40.000 indbyggere fra mellem 4 og 30 kommuner.

SSW har forsøgt at stille lovforslag i Landdagen om en kommunalreform, der ville skabe større enhe-

der, som selv kan løse opgaverne, hvorved de enkelte kommunalbestyrelser fik mere indflydelse.

- Men det blev jordet, siger Martin Lorenzen.

SSWs kommunalpolitiske indflydelse er ubetinget størst i og omkring Flensborg, samt i de helt grænsenære kommuner i Nordfriesland.

- Og vi kan se, at indflydelsen er størst, hvor der findes danske skoler og børnehaver, siger Martin Lorenzen.

Kommunal kamp om skoler

Det er måske også der, der er mest brug for dem. For selv om mindretallets ligeret er skrevet ind i både

forfatning og skolelov, er der visse ydelser til for eksempel de danske skoler, som er undergivet kommunernes velvilje.

Det offentlige tilskud til heldags-skole er for eksempel ikke homogeniseret gennem lovgivning i Landdagen.

“

Det er problematisk, at kommunerne er så små.

Landet Slesvig-Holsten opkræver beløb fra kommunerne og sender videre til de kommuner skolerne ligger i – eller til Dansk Skoleforening for Sydslesvig.

- Skoleforeningen og Slesvig-Holsten aftalte en nøgle for betalingen i 2012, men den tager ikke højde for udviklingen siden da, siger Göran Rust.

Han er det ene af SSWs to byråds-medlemmer i Husum Kommune, og brugte halvandet år på at få det kommunale tilskud til den danske heldags-skole bragt nogenlunde på niveau med, hvad de tyske skoler får.

- Især CDU og De Grønne strittede voldsomt imod, siger Göran Rust.

Men også i kredsene kan der være brug for en aktiv indsats fra valgte med tilknytning til mindretalene og deres parti. I Kreds Slesvig-Flensborg vægrede flertallet sig længe ved at give elever i de danske skoler samme adgang til billige buskort, som de tyske elever havde.

- De sagde, at de danske skoler fik penge fra delstaten Slesvig-Hol-

sten, og derfor ikke behøvede få støtte fra kredsene, husker Rainer Wittek, der er SSWs gruppeformand i kredsningen.

Efter årelangt pres fra SSW-gruppen ser det nu ud til, at en enig kredsning vil beslutte, at de billige buskort fra næste skoleår også skal gælde danske elever.

Göran Rust til venstre i byråds-salen sammen med SSWs gruppeformand i Husum, Peter Knöfler. Bag dem socialdemokraten Thorsten Schumacher. Foto: SSF



SYDSLESVIGMAGASIN

APRIL 2023

SydslesvigMagasin er et fællesprojekt mellem Sydslesvigsk Forening (SSF), det danske mindretals kulturelle hovedorganisation, Flensborg Avis, der er mindretallets dagblad, Dansk Kirke i Sydslesvig (DKS) og Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU).

Magasinet bliver sendt til en række beslutningstagere og meningsdannere i Danmark.

Vi stræber efter at lave et magasin, der giver danske i Danmark et billede af vilkårene for de danske i Tyskland.

Udgiver:
Flensborg Avis

Ansv. chefredaktør:
Jørgen Møllekær

Redaktion:
Jens Nygaard,
Rasmus Meyer,
Peter Hansen,
Linn Grosser,
Hasse Neldeberg Jørgensen,
Jens A. Christiansen

Layout:
Eyla Boysen

Trykt på miljøcertificeret papir.

Sydslesvigsk Forening
Dansk Generalsekretariat
Norderstr. 76
24939 Flensborg

Post til:
Postfach 2664
24916 Flensborg

Telefonnr. & mailadresse:
0049 461 14408 122
info@syfo.de



www.syfo.de

FLENSBORG AVIS

www.fla.de



www.sdu.de



www.dks-folkekirken.dk

